

Organizacija učiteljstva.

II.

Duhovnik in učitelj sta po svoji vzgoji in omiki najbolj omejena na svojo stroko. Duhovnik stopi med prosto ljudstvo potem, ko je bil 16 let neprenehoma v šoli v kakem zavodu ali semenišču. Njegovo vzgojevanje je bilo ves čas teoretično, in višja njegova izobrazba je bila strokovna. Tako se tudi učitelju podaja v učiteljskišči skoraj le gradivo, katero rabi v šoli kot učitelj, in se ga ne pripravlja za nastop v življenju. Prišedša iz šole, se morata duhovnik in učitelj šele ozreti po živi okolici in iskati z njo dotike. Stroka, ki se v učiteljskišči najbolj poudarja, je pedagogika in metodika. Ne zabi se pri tem navdajati bodočega učitelja s precejšnjim ponosom in količino stanovskega ponosa; slika se mu ugled učiteljskega stanu, vzvišenost njegovega delovanja . . .

Zapustivši učiteljskiše, si je pridobil učitelj mnogo znanja, kako vplivati na dušo otroka, kako mu razvijati razum. Učitelj čuti svoj vzvišeni poklic, ne da bi si bil svest, kako mu manjka vzgoje in izobrazbe za življenje med ljudstvom in kako je ravno ta neobhodno potrebna, da si pridobi oni ugled, kateri se mu je obetal. Ako bi bila v ljudstvu istinita in iskrena želja, izobraziti deco do kar moči visoke stopnje, bi ljudski učitelj že po tej splošni želji moral uživati spoštovanje in ugled; zakaj od njega se pričakuje uspeh in boljša bodočnost naraščaja. Ne moremo pa reči, da je ta želja danes tako živa in odločna, da je zbog nje postavljen ljudski učitelj med prve v občini. Je pač tako pri učiteljskem stanu, da si mora učitelj ugled pridobiti šele s svojim vedenjem izven šole in s svojim vplivanjem na ljudstvo izven šole. Bodisi učitelj še tako marljiv v šoli, naj ima pri otrocih še tako povoljne uspehe, v občini ne velja, ako ni prišel v dotiko z veljavnimi možmi. S to dotiko pa ni misliti le socijalnega občevarja, marveč dotiko, po kateri vpliva na gospodarsko in politično življenje občanov.

Učitelj si za to delovanje izven šole ni pridobil nikake podlage v učiteljskišči in mora si jo pridobiti po izgotovljeni šoli ravno tako kakor duhovnik. Kakor velja za duhovnika izrek: „Stopite iz zakristije!“ — tako velja tudi rek za učitelja: „Stopite iz šole, ako hočete vzgajati občane!“ Četudi je glavna naloga duhovnika vplivati v cerkvi, učitelja v šoli, mora priti do polnega vpliva le, ako si zna pridobiti eden izven cerkve, drugi izven šole vpliv pri občanib. Do tega spoznanja je prišla višja duhovščina. Ne moremo reči, da je prišla do tega spoznanja ona oblast, katera stoji na čelu učiteljstvu, kersodita oblast v krog birokracije, katera ne more želeti prostega in vplivnega učitelja, kakor si more želeti hierarhija prostega in vplivnega duhovnika. Kakor veli duhovniku najvišja cerkvena oblast: „Stopi med ljudstvo!“ — tako se birokracija tega boji glede učitelja, veleča mu, izobraziti se strokovno in izven šole ne dati čutiti svojega vpliva. V interesu birokracije je, da poleg vplivnega duhovnika v občini ne nastopi še vplivnejši učitelj, ker bi sicer utegnili priti do tega, da bi po vplivu duhovnika in učitelja izgubila birokracija temeljno svojo moč na prosto ljudstvo. Učitelj mora tedaj sam hrepeneti po delovanju izven šole. Zavoljo tega se učitelju ne daje prilike, pripraviti se za javno življenje. Učiteljskiše mu tega ne nudi. Učiteljstvo samo je bilo do sedaj objeto po struji, katero je narekovala birokracija za dobe proglasitve šol-

skih zakonov, t. j. omejevalo se je na strokovno izobrazevanje, poudarjalo zgolj stanovski ponos ter izpuščalo popolnoma izpred oči, da po prvem in drugem ni mogoče izboljšati položaja učitelja v občini in javnem življenju. Prva doba novih šolskih zakonov pa je za učiteljstvo pretekla; le-to je praznovalo 30letnico šolskega zakona, in čas je, da učiteljstvo tudi misli, kako si priboriti po zakonu obečani vpliv in ugled v praktičnem življenju. Ne pribori si ga, hodeč po sedaj utrti stezi, mora jo razširiti samo s svojimi močmi, mora udreti novo pot po lastni organizaciji. Smoter te organizacije mora biti vsestranska izobrazba za javno življenje tako, da učitelj po tej pride do dejanskega vpliva in ugleda v občini. Ne-le tako, da se bo pomen učiteljstva le teoretično priznavalo marveč da bo besedo učiteljstva tudi čutili v javnem, to je gospodarskem in političnem življenju naroda.

V prvi vrsti se mora zavedati vsak učitelj sam svoje naloge. Sam mora stremeti že na učiteljskišči, da se izobrazí čez ozke meje, načrtane mu v učiteljskišči, in da skuša pridobiti vpogled v gospodarsko in politično življenje ljudstva. Iskati mora prilike, da si ogleda politično delovanje mož, ki so se posvetili javnemu delu, mora čitati gospodarsko slovstvo, ki je danes naraslo z orjaškimi koraki, in posebe o gospodarski organizaciji širokih mas. Učitelj, stopivši v praktično življenje, pa ne sme samo iskati deležbe pri strokovnih učiteljskih društvih, ampak mora posvetiti del svojih moči združništvu in društvom, ki organizatorično vplivajo na ljudstvo. Tako dobi vpogled na gospodarski in politični položaj občanov, tu se izvežba praktično, ko je prišel v živo krvno dotiko s člani občine in dežele. Naloga „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ je, da obudi te misli, da s predavanji pojasni in poudarja pomen zadrug in javnih društev in pridobi učiteljstvo na sploh, da se loti z vso resnobo združniškega in društvenega dela in po njem postane važen činitelj v političnem življenju.

Naši državni zakoni, udajajoči se vplivu naprednih zahodnih držav, prihajajo bolj in bolj svobodomiselni in obenem socijalni. Novi kazenski red in novi civilni pravdni red je uvedel ustne javne razprave, poroto in prisednike. Nova davčna reforma je dala določitev davka v roke davkoplačevalca samega. Delavec je deležen razsodništva in uprave pri bolniški blagajnici in pri zavarovalnici proti nezgodam. Ali pa je ljudstvo godno, da se ukoristi teh novih svobodomiselnih naprav? Kdo naj poučuje našega kmetovalca, našega posestnika, našega obrtnika in trgovca po deželi, kako naj se brani pred sodnijo, kako naj zastopa svoje koristi pred davčno oblastjo? V šoli se tega predmeta nihče ne dotakne, saj učitelj, zapustivši učiteljskiše, o vsem tem ne ve niti trohe! Saj je vse to zaprta knjiga občanu, knjiga, znana le onemu, ki vlada ljudstvo. Brez inicijative učiteljstva samega se ljudstvo dolgo ne polasti ustvarjenih svobodomiselnih naprav. Učiteljeva važna naloga je torej, da se sam uči, da pouči ljudstvo, ki ga obdaja, in da mu je prvi vodnik pri vporabi naprav, ki naj ga vedo do svobode in napredka. — To je pot, po kateri more priti učitelj do pravega ugleda med ljudstvom, in šele kadar tega vdobi, bo lahko nastopil tudi v šoli tako, da bo zajamčen ves drugi uspeh kakor je bil dosedaj. Da učiteljstvo pride do spoznanja te svoje naloge, je treba, da nje prvi zastopnik — „Zaveza“ — premišlja o korakih, kako razširiti to spoznanje med učiteljstvom in kako navajati učiteljstvo, da prične izvrševati to obširno nalogo tudi v najkrajšem času.